

Hatvanad vasárnap

► Zsolt 95,1–11

Igehirdetési előkészítő

Ne keményítsük meg a szívünket
a királyok királya előtt!

A vasárnap jellege

A karácsony és a vízkereszt utáni vasárnapok Jézus-ünnepeit a hetvened vasárnapjától követi „a böjt felé igaz megtéréssel” háromhetes időszaka (PRÖHLE 2010, 126–131. o.). Ennek az elcsendesedő, magunkba szálló, a bűnbánatra és a kereszten kapott kegyelemre felkészülő időszaknak a közepe hatvanad vasárnapja (JÁNOSSY 1944, 14–16. o.). A vasárnap témája – „Süketségből az ige hallására!” (PRÖHLE 2010, 129. o.) – a 95. zsoltár második részének (8–11. vers) fő eleme, amelyet a magvetőnek az oltár előtt felolvasott példázata (Lk 8,4–15) is megjelenít. Jézus szavai a kételkedő, agg Nikodémushoz: „Újjonnan kell születnetek...” (Jn 3,7kk) megmutatják a módját, a lényegét és az értelmét ennek az időszaknak: elfogadni a Jézus Krisztustól a kereszten ingyen kapott kegyelmet.

Amit a textusról tudni kell

A 95. zsoltár (amelyet a Septuaginta és Zsid 4,7 Dávidnak tulajdonít) a Zsoltárok könyvének öt nagy részéből a negyediknek (90–106. zsoltár) a közepén helyezkedik el. Az igeszakaszunk jól illeszkedik a zsoltároknak a Walter Brueggemann által leírt általános „fent/lent” ritmusába.¹ A zsoltár a 93. és a 95–99. zsoltár hat koronázási zsoltárának egyike. A 3. vers „nagy királya” a közel-keleti uralkodók általános címe volt. A „koronázás” során Isten kinyilatkoztatta magát, és elfoglalta trónját, hogy megújítsa szövetségét népével.

A zsoltár előadása a nagy ünnepekhez kötődik. Elhangozhatott a három zarándokünnep (pészah, sávuot és szuk-

¹ A zsoltároknak a „fent/lent” ritmusát „meggyőződés”, „elbizonytalanodás” és „új meggyőződés” sorozataként is szokás említeni. A 93. zsoltár Isten országának dicsőségéről („fent”), a 94. Isten népének elnyomóiról szól („lent”), a végén pedig Istent az ellenségeket megsemmisítő kővárnak mutatja be („fent”). A 95. zsoltár is „fent” (1–7. versek) és „lent” részekre (8–11. versek) tagolható. Utána a 96–101. zsoltár lesz a „fent”, majd a 102. a „lent”, amely a végén újra „fent”-be fordul. Hasonló „fent/lent” ritmus tapasztalható az istentisztelet során végig, ahol a „lent”-et az introitus utáni bűnvallási, illetve az úrvacsora előtti gyónási rész képviseli. Ugyanilyen „fent/lent” váltakozás jellemző a lelkigyakorlatokra és általában minden komplex rendszer tanulási mechanizmusára is. Azaz a lelkünk ugyanúgy a bőség („fent”) és a szükség („lent”) váltakozásaiból tanul, mint a teremtett világ bármely más része.

kót) bármelyikén, különösen az őszi „lombsátrak ünnepén”, ahol Izrael népe a negyvenévi pusztai vándorlásra emlékezett. A Misna szerint a zsinagógái gyülekezet újévi zsoltára. A zsoltár közvetlenül a sabbath előtt is elhangozhat. Augustinus korában a zsoltár a vasárnapi istentiszteletek bevezető éneke volt.

A zsoltár JHVH mint szabadító kőszikla leírásával indul és a nyugalom helyével zárul. E két szilárd pillér között áll a zsoltárnak a dicsőítő (1–7. versek) és intelmi része (8–11. versek). Hasonlóan kettős szerkezetet mutat az 50. és a 81. zsoltár is. A dicsőítés általános zsoltármotívumokat követ, szinte minden része megtalálható más zsoltároknak (így a 7., 24., 33., 86. és 100. zsoltároknak is). Az intelemben említett engedetlenség Meribája (jelentése: lázadás, viszály) és Masszája (jelentése: próbatétel) Izrael vándorlásának két eseményére is utal. Mind a kettő a vízzel függ össze, amely a sivatagos Izraelben az élet szimbóluma. A Refídím melletti Meribánál (amely Masszával egyenlő) Isten a sziklából botütéssel való vízfakasztás hatalmát adta Mózesnek (2Móz 17,1–7). A Kádés melletti Meribánál Mózes nem Istennek az akkor adott konkrét utasítása szerint akart vizet fakasztani a sziklából (azaz úgy, hogy megparancsolja a sziklának), hanem „szokása szerint” ráütött a sziklára botjával – azaz már ő is kételkedni kezdett Isten szavában (4Móz 20,10–12). A bűnnek ezek a leírásai a zsoltároknak egyedibbek: Meriba nevével a 95. mellett csak a 81. zsoltárban találkozunk.

A zsoltár 3. versében a részt indító „mert”-et Isten ősi neve, az *Él* (אֵל) követi, amelyik eredetileg a győzedelmes, az ellenállást nem ismerő korábbi, ugariti főisten neve volt. JHVH később vette fel az „El-saddai” (mindenható Isten) nevet, amellyel a két megnevezés egyesült. JHVH az alvilágot („a föld mélységeit”; 4. vers) is uralja, amellyel a néphit szerint Isten nem törődött (VIRÁG 1955). JHVH Baal felett is áll, hiszen Baal igen sokszor helyhez kötött volt: erre utalnak az igeszakaszban a hegyek ormai, sőt még a tenger és szárazföld is (4–5. versek). JHVH léte viszont nincs hozzátkötve semmilyen földi dologhoz (PÁLFI 1964, 81–85. o.).

A perikópa megértése

Isten nyája: örvendezz szabadítódnak! A szabadító Isten (ne feledjük, hogy a Jézus név is azt jelenti: „JHVH a szabadító”) minden felett áll. Még az isteni hatalmaknak is őt kell imádniuk. A perikópa dicsőítő himnusza a 96., 98., 99. és a 100. zsoltárban kozmikus távlatokat kap. (A misszió hirdetessék világszerte: csatlakozzon minden nemzet, az egész emberiség az Úr imádásához és szent uralmának elismeréséhez.) Istennek a szabadítása miatt örvendező nyája tehát nem kisebb, mint az egész világ.

Ne keményítsd meg szívedet Isten igéje előtt. A perikópa második része deuteronomiumi hangvételű. Ez a hangvétel Isten szavának hangsúlyozásában, a „mai döntés” fon-

tosságának, valamint az „áldás” és „átok” kettősségének (5Móz 28–30) a kiemelésében egyaránt megjelenik. A szívét megkeményítő, az Istent kísértő gyülekezet nemcsak az ígélet földjét, hanem Isten közelségét is elveszti (KARASSZON 1995).

Jézus Krisztus, a jó pásztor vezet be minket a nyugalom helyére. A pusztában vándorló nép és Isten mai gyülekezete azonos. Az életünk zárandokút a hívők közösségével. Az igehirdetést hallgató gyülekezet hatvanad vasárnapján Jézus ünnepéből, a karácsony és vízkereszt idejéből vándorol a Golgota felé. Életutunkon Urunk, Jézus Krisztus vezet minket. Nem lázadozó, hűséges nyájaként őt követjük. Csak így találhatjuk meg a nyugalom helyét.

Egy lehetséges igehirdetési vázlat

Isten nyája: örvendezz szabadítódnak!

Isten a szabadítás állandósága, kösziklája az utóbbi években még zaklatottabbá vált, háborús világunkban is. Isten nem változik (Mal 3,6), mindig ugyanaz az Isten marad, aki egyszülött Fiát küldte el a mi szabadításunkra. Isten jó magvetőként számolatlanul szórja szabadító igéjét szerteszét miközöttünk ma is. A megtestesült ige, Urunk Jézus Krisztus itt van velünk minden napon (Mt 28,20) – ezen a napon is. Ismerjük fel, örvendezzünk neki!

Istennek nem egymásról tudomást nem vevő birkái vannak, hanem nyája van. Az üdvözülés nem egyéni, hanem közösségi folyamat. Urunk és az ő szent Lelke nem egyesével látogat meg minket, hanem közösségben. „*Mert ahol ketten vagy hárman összegyűlnek az én nevemben, ott vagyok közöttük.*” (Mt 18,20) Éljük meg ezt a csodát ma a gyülekezetünkben, és adjunk hálát érte Urunknak – nem egymagunk, hanem közösen.

Örvendezzünk, ujjongjunk, boruljunk le, hajoljunk meg, essünk térdre! Tegyük meg mindent, amit felszabadult szívünk öröme sugall, amikor Isten minket meglátogat. Soha nem kerülünk közel Istenhez igazán, ha azt figyeljük, hogy mások mit tesznek ilyenkor, vagy ha be akarjuk tartani azokat az „Istennel kapcsolatos illemszabályokat” – amelyek nincsenek... Isten szeretete ugyanis nem ismer korlátokat. Adjunk oda a királyok királyának mindent, amink csak van. Ugyanúgy, ahogyan a napkeleti bölcsek odaadták összes kincsüket az anyja ölében trónoló, néhány éves Jézusnak vízkeresztkor. Tegyük le Urunk kezébe az egész életünket! Mert ekkor, és csak ekkor jön el a szabadulásunk. A szabadulásban ugyanis saját magunktól, a bennünk élő őember-től (Róm 6,6) szabadulunk meg – Krisztus kegyelméből.

Ne keményítsd meg szívedet Isten ígéje előtt!

Hány Meribát és Masszát tudunk összeszámolni a saját életünkben? Hányszor nem nyitottuk ki a szívünket Isten ígéjére? Hányszor voltunk mi az útfél, a kő, a tövis,

amelyik nem engedte azt, hogy az elvetett mag, Isten ígéje százszoros termést hozzon sem magunkban, sem másokban? Hányszor nem láttunk és nem hallottunk? (Lk 8,17) A tévelygő szívünk nem enyhítő körülmény, mint az „erős felindulásban elkövetett emberölés” esetén az indulat, hanem a folyamatos elvetemültség jele. Ha már a szívünk is tévelyeg, hol járhatnak vajon a cselekedeteink. Más az a bűn, amelyik egyszeri és egyedi, és megint más egy bűnben eltöltött, folyamatosan Isten ellen lázadó, Istent kísértő, tévelygő élet.

Ne keményítsük meg a szívünket Isten ígéje előtt, amely életünk minden pillanatában szól hozzánk! Az igehirdetésben, a Szentírásban – de a minket körülvevő világban és a mai napunk minden mozzanatában is. Figyeljünk Isten ígéjére akkor is, amikor majd kimegyünk ma a templomkapun. Az istentisztelet ott fog csak elkezdődni igazán... Vegyük észre mélyen magunkba szállva, hogy mi vagyunk Isten alkotása – és nem ő a miénk. Nem mi tartjuk fenn saját magunkat, hanem Isten visel gondot ránk (BALIKÓ 1977). Tegyük le az ő kezébe az életünket!

A böjti felkészülés nem lehet mentség arra, hogy tétlenkedünk. Nem lehet elodázni a magunkba szállást, a megtérést. „Majd egy hét múlva, majd ötvened vasárnapján, majd a böjt alatt, majd...” A halogatás is ellenszegülés: ami nem marad következmények nélkül – a mi életünkben sem. Isten nem ígéretek vár: majd megváltozom... Isten cselekvést vár. Most, amikor halljuk Isten szavát, most, *ameddig még halljuk Isten szavát* – most válaszoljunk rá. Ma!

Jézus Krisztus, a jó pásztor vezet be minket a nyugalom helyére

Ha „minden kísértéssel szemben Isten kegyelmére támaszkodunk” (ahogyan a kollektaimádságban kértük), „*ha azt a bizalmat, amely kezdetben élt bennünk, mindvégig szilárdan megtartjuk*” (Zsid 3,14), ha Isten akaratának az elfogadását és az abban való gyönyörködést választottuk, akkor „*része-seivé lettünk Krisztusnak*” (Zsid 3,14).

A mi hívő közösségünk nyáját Jézus Krisztus, a jó pásztor vezeti be a nyugalom helyére. Ez a hely nem egy másik ország, és nem is a halálunk után jön majd csak el. A nyugalom helye állandóan készen áll nekünk: itt, a mostani életünkben, akár a mai naptól kezdve is (MEYER 1898). A mi nyugalomunk a Krisztusban van, aki a mennyei Atyához vezet el minket (Jn 14,6), és aki megnyitja nekünk az örök életet. Ámen.

Javaslatok az istentisztelet megtartásához

Lekciók

Lk 8,4–15: A magvető példázatának a lényege: Isten bőkezűsége. Az a bőkezűség, ahogyan Isten eláraszt minket ígéjével, és ahogyan közénk küldte a testet öltött Igét: Jézust. A 95. zsoltár második, intelmi felével egybecseng, hogy az ige nem minden esetben hoz bő termést. Lehetünk mi ma-

gunk is útfél, kő vagy tövis. A példázat szövegének a vége, a „termést hoznak állhatatossággal” sajátos lukácsi elem: az állhatatosság a hitben, az ige megértésében és az a szerinti életben való kitartásra ösztönöz. Nem elég tehát megnyitni a szívünket Isten ígéje előtt, a szívünknek nyitva is kell maradnia. Az ige hatásának életvitellé kell válnia – mert Isten ígéje megcselekszi, amit állít (Ézs 55,11).

2Kor 12,1–10: Pál apostol a saját szenvedéseinek és élet-példáján mutatja meg a korinthusiaknak, hogy az erőtlent embert is felemelheti Isten ígéje „a harmadik égig” (2Kor 12,2), hogy elég nekünk Isten kegyelme, és hogy Isten ereje erőtlenség által is célhoz ér, mert a Krisztus ereje lakozhat bennünk (2Kor 12,9). Milyen gyönyörű továbbgördítése lehet az igehirdetésben ez a páli gondolatfolyam a 95. zsoltár Meribája és Masszája lelki erőtlenségének, amikor a kegyelem megmutatja az elbukott embernek (mint amilyen Pál is volt a damaszkuszi út előtt) a Krisztust, és erőt ad az erőtlenségben.

Énekek

EÉ 279; 4; 258; 283,3; 332; 292

Imádság

„Mindenható, jóságos Atyánk, aki mindenkor körülöttünk és velünk vagy, teremtesz, táplálsz, fenntartasz és oltalmazol: ismertesd meg igazán a te nevedet igaz tanítás és hit által, hogy így dicsértessék a te neved. Ámen.” (Luther Márton)

Imádságként felhasználhatjuk a 93. vagy a 100. zsoltár szövegét, illetve Assisi Szent Ferencről a Teremtmények énekét (a Naphimnuszt) is.

Illusztrációk

TÖRTÉNET

„Amikor a tavacskához értem, megpillantottam egy teljes díszében pompázó lóbuszt. Feltartóztathatatlanul kitört belőlem: »Mily csodálatos vagy! És milyen csodálatos lehet Isten, aki téged teremtett!« [...] Kissé odébb is volt egy tavacska, ahol egy másik lóbusz teregette felém a szirmait, mondván: »Csodáld meg a szépségemet, és dicsőítsd Alkotómat!« – Megundorodva elfordultam és továbbmentem...”

Anthony de Mello (1931–1987) jezsuita szerzetes és pszichoterapeuta: *A lóbusz*

„Az egyik bárány észrevett egy lyukat a kerítésen, és keresztülpréselte magát rajta. Örült, hogy végre szabadon kószálhat! Elindult, hamarosan el is tévedt. Ekkor vette észre az öt

követő farkast. Futni kezdett, de a farkas állandóan a nyomában maradt, s már majdnem utolérte. De odaért a juhász is, aki megmentette a bárányt, majd szeretettel visszaterelte a nyájhoz. Ám a juhász az emberek egyhangú ösztökélése ellenére sem javította meg a kerítést...”

Anthony de Mello: *Az elveszett bárány*

GONDOLATOK

„Minden teremtmény, a mennyben, a földön, a föld alatt és a tengerben (Jel 5,13) dicsérje, magasztalja, tisztelje és áldja az Istent, mert ő a mi életünk és a mi erőnk. Csak az Isten, aki jó (Lk 18,19), aki a leghatalmasabb, aki mindenható és csodálatra méltó, dicsőséges és szent, dicséretet érdemlő és áldott örökkön-örökké. Ámen.”

Assisi Szent Ferenc (1182–1226) középkori szent, a ferences rend megalapítója: *Levél minden hívőhöz*

„A Megváltó ugyanis azzal, hogy a legfőbb közvetítő Isten és ember, ember és ember között – oly abszolút értéket jelent, mely mindenkor behelyettesíthető minden relációnkba, s mindenekelőtt jóvátehetetlen viszonylatainkba. Ez a megváltás egyik legmélyebb értelme. Jézus azért jött, hogy jóvátegye azt, ami az időben végleg elveszett; ezért adta kezünkre magát. Vegyük észre, hogy azóta se hagyott el bennünket, s épp ott a legkevésbé, ahol szükségünk a legnagyobb: a jóvátehetetlen jóvátételében.”

Pilinszky János (1921–1981) Baumgarten-, József Attila- és Kossuth-díjas magyar költő

VERS

Túrmezei Erzsébet: *Őszi zsoltár* (részlet)

Meddig zengedezhetek még az Úrnak?

Meddig dicsérhetem?

Meddig magasztalhatja énekem?

„Ma”! érkezik a felelet

utamra pendülő leveleken.

Ma! Mindennap, ameddig tart az élet.

Ma! Fakó már a tegnapi dicséret.

Ma! Hisz áldó keze itt van velem,

új öröm kísér és új kegyelem.

S amíg peregnék évek és napok,

szeretetéből, irgalmából,

mindennap többet láthatok.

Jézus Krisztusban enyém

a soha nem halványuló remény!

Sugározó, tiszta fény hull

tövisekre, rögökre,

„Éneklek az Úrnak egész életemben”

aztán örökre!

Lackfi János: *Zsoltár-képeslap a töredelemről* (részlet)

Rájöttem, Uram, hogy ezt a
szemrehányó nénibácsit
én gyúrtam össze magamnak
szomszédokból, dadusokból,
tanárnénikből, hordószónokokból,
nem sok közöd van hozzá,
afféle aranyborjú ez is,
össze kell törnöm, hogy
mögötte megpillantsalak.
Mert valójában, Uram,
te vagy az egyetlen
szurkolóm, már üres a
stadion, mindenki azt
elemzi, a formaidőzítéssel
volt-e baj vagy csak
ennyi volt bennem, semmi
több, tehetségesnek látszottam
pedig eleinte, de mindegy,
a fontos versenyt elbuktam,
majd jön helyemre más.
Te viszont, Uram,
bőszén lobogtatod üdvösséged
örömét, fújod a túlköket,
püföld a dobót, mert
bízol bennem akkor is,
mikor már nem sok
bízivalóm maradt
magamban. Mini-
szívárványt biggyesztesz
az égre, azzal üzensz,
hullámkarton táblát
tartasz magasba, rajta
filctollal ügyetlen felirat:
TE VAGY AZ ÉN SZERETETT
FIAM, AKIBEN KEDVEM TELIK,
és alig várod, hogy kifordított,
véres szívem, ez a valószínűtlen
lepke végre megpihenjen
válladon, és kedves lesz
a te színed előtt
az én áldozatom.

Felhasznált irodalom

- BALIKÓ Zoltán 1977. Úr az Isten, halljátok meg szavát! Hatvanad vasárnap. *Lelkipásztor*, 52. évf. 1. sz. 49–52 o.
- JÁNOSY Lajos 1944. *Az egyházi év útmutatása*. Magánkiadás, Győr.
- Jeromos *bibliakommentár*. 1. köt. Az Ószövetség könyveinek magyarázata. Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, Budapest, 2002.
- KARASSZON Dezső 1995. A Zsoltárok könyvének magyarázata. 95. zsoltár. In: *A Szentírás magyarázata. Jubileumi kommentár*. Kálvin Kiadó, Budapest.

- LACKFI János 2020. *Van tüzed? Istenes versek*. Szent István Társulat, Budapest.
- MEYER, Frederick Brotherton 1898. *Our daily homily. Psalms-Canticles*. Marshall, Morgan & Scott, London–Edinburgh.
- PÁLFY Miklós 1964. *A Zsoltárok könyve*. Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály, Budapest.
- PRÖHLE Károly 2010. *Agenda. A Magyarországi Evangélikus Egyház lelkészei számára*. Luther Kiadó, Budapest.
- VIRÁG Jenő 1955. Hatvanad vasárnap. *Lelkipásztor*, 30. évf. 1. sz. 62–64 o.

■ CSERMELY PÉTER

Ötvened vasárnap

► Péld 3,5–12

Igehirdetési előkészítő

„Hallgass rám, fiam...”

A vasárnap jellege

Ötvened vasárnapja a böjti idő felé fordítja tekintetünket. A keleti egyház nagyböjti előkészülete hetven nappal húsvét előtt kezdődik. Az evangéliumban (Lk 18,31–43) az Úr harmadszor jelenti szenvedését tanítványainak, és elindul a szenvedése útja felé. Az egyház a böjt küszöbére érkezett, és az evangélium megvilágosítja Jézus áldozatát, és meg akarja nyitni a szemünket, hogy a Krisztusban meglássuk a bűn és halál sötétségébe merült világ Világosságát, Szabadítónkat, Megváltónkat, Királyunkat. Az epistola (1Kor 13,1–13) azt az isteni szeretetet állítja elénk, amely az önmagáról való elfeledkezésben, az áldozatban lesz teljessé. Ez a szeretet itt a földön egyedül Jézus Krisztusban valósul meg. A nagyböjtben meg kell szólalnia a kérdésnek: felkészültem-e? (JÁNOSY 2008, 23. o.)

Amit a textusról tudni kell

A Példabeszédek könyve a józan gyakorlati élet terméke. A „bölcs” szó (hákám) az Ószövetségben az ügyes mesterembernek, a szorgalmas munkásnak, a hűséges háziaszornynak a jellemzője. A döntés lehetősége a mi kezünkben van. Milyen utat akarunk járni? Az ember előtt ott az élet és a halál útja. A könyv védeni akar attól, hogy a halál útját válasszuk. Ahogyan az Újszövetségben olvasunk a széles és a keskeny útról, a választás lehetősége adott minden embernek. A Példabeszédek könyve Istenre mutat: „A bölcsesség kezdete az Úrnak félelme...” (Péld 1,7) A zsoltáriró is azért könyörög Istenhez, hogy bölcs szívhez jusson. „Ta-